

HÖGSKOLAN KRISTIANSTAD

Institutionen för beteendevetenskap

C-uppsats i Pedagogik

(41-60)

Ht 2004

Distansstudier-

läroprocess via text

Författare: Anneli Oinas

Handledare: Elisabet Malmström

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING OCH BAKGRUND	4
1.1 PROBLEMFÖRMULERING OCH SYFTE	4
1.2 BAKGRUND.....	5
2 LITTERATURFÖRDJUPNING	6
2.1 LÄROPROCESS I ETT SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV	6
2.1.1 <i>Mediering</i>	9
2.1.2 <i>Kunskap</i>	10
2.1.3 <i>Lärande</i>	10
2.1.4 <i>Kommunikation</i>	11
2.1.5 <i>Meningsskapande</i>	11
2.2 DISTANSSTUDIER OCH INFORMATIONSTEKNIK	12
2.2.1 <i>Att studera på distans</i>	12
2.2.2 <i>Definitioner av distansutbildning</i>	14
2.2.3 <i>Varför studerar vuxna?</i>	14
2.3 TIDIGARE UNDERSÖKNING.....	15
2.5 SAMMANFATTANDE SLUTSATSER	16
3 EMPIRISK UNDERSÖKNING.....	17
3.1 VAL AV METOD.....	17
3.2 KVALITATIV ANSATS	17
3.3 KVALITATIV INTERVJU	18
3.4 URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR.....	20
3.5 DATABEARBETNING	21
4 RESULTAT	22
4.1 ETT VIDGAT PERSPEKTIV	22
4.2 KOMMUNIKATION OCH HANDLEDNING	25
4.3 PERSONLIG TID OCH FRAMTID.....	27
4.4 SLUTSATSER	28
5 DISKUSSION	30
5.1 RESULTATDISKUSSION.....	30
5.1.1 <i>Meningsskapandeprocess</i>	30

5.1.2 Andras roll i meningsskapande	31
5.1.3 Motivets bidrag till meningsskapande.....	32
5.2 METODDISKUSSION	33
5.3 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	34
6 REFERENSLISTA.....	36
BILAGA 1 INTERVJUGUIDE.....	38

1 Inledning och bakgrund

Vi lever i ett samhälle som utvecklas hela tiden och ställer nya krav för dess medborgare. Upplevelsen på dessa krav och behovet av sin egen utveckling är individuell hos varje människa. För mig är utveckling viktig och därför befinner jag mig i en pågående läroprocess efter många års förvärvsarbete hos en arbetsgivare där arbetsuppgifterna och uppdraget ständigt var under utveckling och förändring. Jag har valt att studera på traditionellt sätt men idag finns det ett stort utbud distansutbildningar som ges via högskolor och universitet. Genom den utveckling av informationsteknik med Internet, tillgång till datorer i många hem, arbetsplatser och kommunala lärcentra¹ har allt fler möjlighet att studera oberoende av tid och plats. Människor börjar allt oftare att studera vid vuxen ålder. Distansstudier är ett alternativ för dem som inte har möjlighet att studera på heltid/deltid på annan ort och ändå vill utveckla sig själv, sina kunskaper och **sitt** lärande. I studien koncentrerar jag mig på distansutbildning och dess studie- och läroprocess och utgår från studerandes perspektiv.

1.1 Problemformulering och syfte

Problemformulering: Vad är textens roll är i individens meningsskapande? Syftet med denna studie är, utifrån den studerandes perspektiv, att skaffa vetskap om hur kunskap blir meningsfull för den distansstuderande under dennes lärandeprocess. Fokus kommer att ligga på studerandes uppfattning om vad meningsskapande innebär via utbildning och text. För att skaffa vetskap om hur kunskap blir meningsfull för den studerande ställer jag mig följande frågor:

- Hur fungerar den meningsskapande processen under distansutbildningen i relation till att den är textfokuserad?
- Hur tänker studenten om andras roll i sin meningsskapandeprocess?
- På vilket sätt kan studentens motiv att börja studera på distans ha samband med meningsskapande?

¹ Det används olika benämningar av författarna i olika litteratur: lärcentra, -centrum studiecentra, -centrum, kompetensutveclingscentrum, It-centra. Dock är det oftast lärcentra som används i litteraturen så för enkelhetens skull kommer jag i fortsättningen att använda lärcentra genomgående i min uppsats oberoende på vad författaren har använd för benämning.

1.2 Bakgrund

Varför är det viktigt att lyfta fram vilken roll texten har i individens meningsskapande? Problemet har att göra med utbredningen av distansstudier och att det av den anledningen finns ett behov i samhället att få fördjupad kunskap om hur meningsskapande via texter uppfattas av de studerande. Jag med fler anser att det är viktigt för individen att följa med i utvecklingen i samhället och utveckla sig kontinuerligt under sin levnadstid (Gustavsson, 1998; Inlandsdelegationen, 2004; Säljö, 2000). Samhället utvecklas och ställer krav på att människor också gör det. Likaså har människor behov av att utvecklas som människor för att få tillfredsställelse i livet såväl privat som i yrket.

Utbildning ses alltmer som ett livslångt projekt och inget som människor gör "en gång för alla" under en ungdomstid (Säljö, 2000). Att ta del i formell utbildning är inte längre bara ett erbjudande och en möjlighet utan en nödvändighet och i många länder ett lagstadgat tvång. Teknikbyten i produktionen, ändringar i verksamheters organisation och innehåll och i arbetsuppgifter leder till att människor måste ställa in sig på kontinuerligt lärande. Den nya tekniken bygger in allt mer av våra kunskaper i artefakter och system, och den blir på så sätt alltmer kraftfull och sofistikerad. De nya verksamheterna förutsätter i ökande utsträckning att människor har insikt i hur komplexa språkliga eller intellektuella och fysiska redskap fungerar i olika miljöer och de måste vara kompetenta att lösa arbetsuppgifter som med historiska mått är mycket komplicerade.

Samhället har ett intresse av att ha välutbildade invånare som kan tillmötesgå företagets krav på kompetent arbetskraft (Inlandsdelegationen, 2004). Företagen ska snabbt kunna anpassa sin produktion efter marknadens krav, både lokalt och globalt, samtidigt som företagen konkurrerar och samarbetar med varandra. Därför krävs det arbetskraft som har god utbildning och kompetens och som är beredd att fortlöpande förnya sina kunskaper. Strategin, för att möta globaliseringens utmaningar, i våra samhällen kan sammanfattas i livslånga lärandet. Kunskaper, på olika nivåer, behöver kompletteras eller förnyas, hos både yngre och äldre, flera gånger under loppet av ett arbetsliv.

Men det är inte bara samhället som har intresse av utbildning och kompetens utan behov och intresse finns även hos individen (Inlandsdelegationen, 2004). Vidgad kompetens utökar individens möjligheter i arbetslivet, eftersom bättre kompetens leder till en högre grad av anställbarhet och därmed större trygghet för individen. Kunskap är numera en färskvara.

2 Litteraturfördjupning

Inför mina litteraturstudier har jag gjort ett antal sökningar via Bookit och använt sökord som distansutbildning, vuxenutbildning, flexibelt lärande och lärcentrum. Där utöver söktes artiklar på engelska i Elin och Eric med hjälp av sökord som flexible learning, distance learning och Sweden. Bland alla dessa förslag gjordes ett urval som har kompletterats med den litteratur som jag fick tips om genom handledaren eller redan hade själv. Jag har valt litteratur som belyser aspekter av distansutbildning, aktuell forskning inom ämnet och valet av teorier, det sociokulturella perspektivet och andra aspekter som berör frågor om hur människor lär och utvecklar sina färdigheter.

2.1 Läroprocess i ett sociokulturellt perspektiv

Säljö (2000) menar att i ett sociokulturellt perspektiv är kommunikationen och språkanvändning helt centrala. Språket har under mycket lång tid varit den viktigaste mekanismen genom vilket människor kommunicerar och utvecklar kunskaper (Säljö, 2001). Människor "lever" på kunskaper och insikter som de lånat från varandra. Kommunikation föregår tänkandet och att lära sig ett språk är att lära om ett annat fenomen och innehåll. Kommunikation är länken mellan det inre tänkandet och den yttre interaktionen. (Säljö, 2000) Øzerk, (1996) menar att symboliskt tänkande och symboliska handlingar hör till de mest karakteristiska dragen i människans liv. Vidare poängterar Øzerk att enligt Vygotskij sorterar vi våra tankar om saker och ting när vi företar oss språkliga handlingar, när vi kommunicerar. Språket är ett socialt redskap för människan och människan kan förutom att förmedla och tillägna sig kunskaper ge uttryck för värderingar och känslor. Samtidigt mottar människan idéer och känslor genom att använda språket. I ett sociokulturellt perspektiv är det grundläggande att fysiska och intellektuella/språkliga redskap medierar verkligheten *mellan* människor i konkreta verksamheter. (a a)

Människan tar över språket för egna syften och sätter i arbete i sina egna projekt i social interaktion. De använder andras ord, och därmed indirekt deras tankar och föreställning, och lägger in våra egna budskap i dessa. Att lära är att successivt skolas in i diskursiva system som man sedan tänker och kommunicerar med i olika verksamheter. Ord och språkliga utsagor medierar således omvärlden och gör att den framstår som meningsfull. (Säljö, 2000)

I vår kultur är skriften en central och mycket viktig medierande resurs som haft ett djupgående inflytande på hela vårt samhälle och de sätt på vilka vi lär, utvecklar kunskaper

och kommunicerar mer i allmänhet. Skriften finns överallt. Och att kunna läsa och skriva är idag en nödvändig förutsättning för att över huvud taget kunna delta i många delar av samhälls- och arbetslivet. Den moderna informationsteknologin bygger också på skriften som medierande redskap – den är i stor utsträckning en uppsättning tekniker för att skapa, sprida och använda texter i olika situationer och för olika syften. (Säljö,2000)

Molander (1993) pekar på att dialogen är en viktig del i kunskapsbildningen. Dialogen har för avsikt att etablera och upprätthålla *ömsesidig* förståelse, och därmed en gemenskap. I ett mellanrum av text och läsare finns dialogen. Mellanrummet formas genom mening och förståelse. En text tillåter alltid olika läsningar och tolkningar. Molander menar att dialogen likt den hermeneutiska cirkeln är i ständig rörelse mellan del och helhet. En förståelse av en del av texter förutsätter en förståelse av helheten. Det finns alltid en föregående förståelse med i en ny förståelse. Kunskapsbildning sker genom en reflektion över kunskapens och kunskapsbildningens förutsättningar då det sker en växling mellan perspektiv och en växling mellan del och helhet. Sådan reflektion kan utföras både i ensamhet och i dialog mellan ett par människor. (a a)

Linell (1982) poängterar att skriften som kommunikationsmedel har både för- och nackdelar. Som skribent har man gott om tid på sig att formulera sina meddelanden jämfört med talspråk. Samma sak gäller även för den som ska läsa det skriftliga meddelandet. Man kan läsa snabbt men det ger även möjlighet till upprepad läsning och eftertanke. Den skriftliga kommunikationen saknar t.ex. möjligheter till användning av gester, mimik eller betoning och intonation. Därför måste den skrivna texten vara mer explicit än det muntliga meddelandet. (a a)

Säljö (2000) anser att textbruk är en stor del av vårt professionella och privata liv. Skriften har helt andra egenskaper och skapar helt annorlunda förutsättningar för lärande; den existerar i tid och rum, den är bestående, den har inga begränsningar vad gäller hur mycket information som kan dokumenteras och den gör informationen publikt tillgänglig. Människan är i grunden en kommunicerande varelse som ständigt skapar nya vägar för att kunna uttrycka sig och meddela sig med sina medmänniskor. Strävan efter att kunna kommunicera på nya sätt är en av människans starkaste drivkrafter med sociala, psykologiska, ekonomiska och materiella konsekvenser. (a a)

Lärande i ett sociokulturellt perspektiv kan delas upp i tre funktioner; Språkets utpekande funktion då språkliga uttryck, termer och ord har en utpekande funktion. Språkets semiotiska funktion som handlar om språkets kraft som medierande redskap och som resurs för skapande av kunskap om världen. Språkets retoriska funktion där språkets retoriska karaktär är att se det

som ett levande redskap för att skapa mening mellan människor som agerar i och genom språket i sociala praktiker. (Säljö, 2000)

Även Vygotskij betonade språkets betydelse i läroprocessen. Språkets viktigaste funktion är kommunikation (Øzerk, 1996). Undervisning som innebär omfattande kommunikation mellan elev och lärare blir därför en god utgångspunkt för medierat lärande (Bråten och Thurmann-Moe, 1996). Undervisningen bör också uppfordra till samarbete och samspel med eleverna. Vygotskij ansåg som nämnts att den mest stimulerande inläringen sker i relation till någon annan mer kompetent, som mycket väl kan vara en jämnårig kamrat. Enligt Bråten och Thurmann-Moe, är det dialektiska förhållandet mellan människa och kultur grunden i Vygotskijs teori. Genom socialt samspel i en gemensam uppgiftssituation överförs strategier för lärande från den vuxna till barnet. Dessa strategier kan internaliseras och sedan användas i nya sammanhang.

Grundkunskaper och grundfärdigheter behövs i varje ögonblick för att kunna och vilja gå vidare i sökandet efter nya kunskaper (Bratt, 1985). Varje gång man har tillägnat sig kunskapen så fungerar den i fortsättningen som en färdighet. Människan behöver kunskaper för att bygga upp sin identitet och sitt språk. Linell (1982) menar vidare att kunskap om ett visst område innebär det att ha tillgång till många begrepp med vars hjälp man kategoriserar och analyserar verkligheten: TolkanDET gör omvärlden begriplig och överskådlig. Individens möjligheter att analysera verkligheten underlättas i hög grad av ett rikt och varierat språk, med ett stort förråd av ord med begrepp. Han menar att det är lättare att hålla fast nya kunskaper om man har ord (begrepp) att hänga upp dem på.

Postman (1997) anser att för att lärandet skall vara meningsfullt är det viktigt att livet har en mening. Varje människa har ett förflutet och en framtid som kan skapas med berättelsens hjälp. Om livet saknar en mening finns det inget syfte med att skaffa nya kunskaper. Och om syftet inte finns så blir skolan endast en förvaringsplats utan aktiva deltagare. Det är viktigt att eleverna kan se att kunskap på en viss nivå bara är ett steg i människans utveckling, kunskapen har ett förflutet lika väl som en framtid. Skolan ska ha mål som höjer sig över det triviala fakta tillägnandet och ger inläringen en själslig och seriös intellektuell dimension.

Dahlgren (2000) menar att nästan all mänsklig inläring är beroende av innebörder och är riktade mot dem. Att lära sig är att sträva mot meningsfullhet och att lära sig något är att ha begripit meningen med det. Dahlgren företräder den kvalitativa inläringssynen som förespråkar för vad som lärs istället för hur mycket som lärs. Inläring är alltså ett mångsidigt fenomen. Det finns mycket att lära sig, och det finns också olika inlärningsprocesser och skilda utfall i inläringen. Inlärningsprocessen kan innebära ren memorering antingen genom

konstant upprepning eller genom att tvinga på materialet någon sorts mening, ofta genom att använda mnemotekniska² strategier. En betydande del av inläringen vilar på att förstå material som har en inre struktur. Inläringen bör syfta till att förstå den strukturen i så djupt avseende som möjligt. Väsentligt för förståelsen är att begripa sambanden mellan ett fenomen och dess sammanhang. Meningsfullhet är inte en inneboende egenskap i naturen eller kulturen utan den kommer av det mänskliga medvetandet som självt förändras sig kontinuerligt. (Dahlgren, 2000)

En föreställning om en ändpunkt i mänsklig utveckling är orimlig i ett sociokulturellt perspektiv utan människors förmåga att lära och att utvecklas – såväl kollektivt som individuellt – har ingen bestämd gräns (Säljö, 2000). Vygotskij såg människan som ett aktivt, handlande och sökande väsen med möjligheter att både utnyttja sin egen potential att lära och utvecklas och med kraft att förändra sina livsvillkor genom samhällsförändring (Bråten och Thurmann-Moe, 1996). Säljö (2000) menar att människan skapar hela tiden redskap med vars hjälp de kan lösa fysiska och intellektuella problem. Eftersom de kulturella redskapen – de psykologiska/språkliga lika väl som de fysiska (dvs artefakterna) – förändras och förfinas hela tiden, kommer människors kunskaper och intellektuella förmåga på motsvarande sätt att utvecklas och förändras. Även Postman (1997) menar att man aldrig kan uppnå fullständig kunskap utan det finns alltid mer att lära, skapa och konstruera.

2.1.1 Mediering

Begreppet mediera antyder att människor inte står i direkt, omedelbar och otolkad kontakt med omvärlden. Tvärtom hanterar vi den med hjälp av olika fysiska och intellektuella redskap som utgör integrerade delar av våra sociala praktiker. Mediering innebär att vårt tänkande och våra föreställningsvärldar är framvuxna ur vår kultur och dess intellektuella och fysiska redskap. Mediering sker inte enbart med hjälp av teknik och artefakter utan människans allra viktigaste medierande redskap är de resurser som finns i vårt språk. (Säljö, 2000)

² Mnemoteknik = Teknik att minnas något med hjälp av ramsor eller konstlade associationer mm. (Svenska akademiens ordlista, 1986)

2.1.2 Kunskap

Kunskap är något som människan använder i sitt handlande i vardagen och en resurs med vars hjälp hon/han löser problem, hanterar kommunikativa och praktiska situationer på ett ändamålsenligt sätt. Den återskapas och förnyas ständigt i samhället. (Säljö, 2000)

Liknande definition kan utläsas ur kapitel 2 i SOU (1992:94). Kunskap utvecklas i ett växelspel mellan vad man vill uppnå, den kunskap man redan har, problem man upplever med utgångspunkt i denna samt de erfarenheter man gör. En stor del av kunskapen är inte formulerad, den är tyst och finns som en underförstådd bakgrundkunskap. Kunskap är redskap för att lösa så väl praktiska som teoretiska problem. De utvecklas i anslutning till speciella frågor i speciella sammanhang. De förändras genom att användas. Kunskapen kan delas upp i fyra olika former: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Fakta är kunskap som information, förståelse är kunskap som meningsskapande, färdigheter är kunskap som utförande och förtrogenhet är kunskap som omdöme. Det finns en balans mellan dessa eftersom de kompletterar varandra och utgör varandras förutsättningar. (a a)

Dalin (1994) menar att kunskap är en välgrundad och sann uppfattning som är ständigt i förändring. Människan måste ha ett aktivt mottagarförhållande till kunskapsförmedling och det krävs en kritisk syn på kunskap som ses i ett helhetssammanhang samt att kunskap som har en mening kommer genom egen erfarenhet och eftertanke.

2.1.3 Lärande

Lärande är en naturlig och nödvändig aspekt av mänskliga verksamheter, människor har alltid lärt och delat med sig av kunskaper till varandra Det är beroende av sammanhang och förutsättningar och är något som är inbyggt i samhällets sätt att fungera. Behärskande av språkliga eller intellektuella redskap är central för lärande, i ett sociokulturellt perspektiv. (Säljö, 2000)

Enligt SOU-rapport (1992:94) lär sig människan inte genom att "ta in", utan genom att interagera med en omgivning. Det är människans kommunikativa och praktiska erfarenheter som bestämmer vilken förståelse som är möjlig och därmed lärande. Förändring i individens lärande kan beskrivas i tre steg: lärande som införlivande av yttre kunskaper, lärande som förståelse utifrån individens utvecklingsnivå och lärande som ett samspel mellan individ och miljö.

Ellström (1992) menar i sin tur att lärande avser relativt varaktiga förändringar hos en individ som ett resultat av individens samspel med omgivningen.

2.1.4 Kommunikation

Kommunikation är att utföra handlingar med språkliga medel. I en skriven text är kommunikationen enkelriktad och avsändaren är inte närvarande. I samtal är kommunikation dubbelriktad. Genom kommunikation kommer individen i kontakt med de meningserbjudanden som andra människor gör eller som institutioner ställer till deras förfogande och som individen möter och tar till sig som nya sätt att tänka, resonera och handla. Kommunikation är som en situerad handling, dynamisk och delvis oförutsägbar. Den förutsätter och bygger på att tänkande är en vital komponent i länken mellan individen och omvärlden. (Säljö, 2000)

Linell (1982) menar att kommunikation är överförandet av information från en individ (sändaren) till en annan (mottagaren). Med information menar han något som registreras och uppfattas av en mottagare och hos denne framkallar någon sorts reaktion.

Med kommunikation i undervisningssammanhang menas oftast samtal enligt Bratt (1985). För det första innebär kommunikation en möjlighet att tillfredsställa ett behov av kontakt och arbetsgemenskap och att ge uttryck för känslor. För det andra är det ett sätt att bearbeta stoff, lära in och utveckla begrepp och erövra kunskaper. För det tredje är kommunikation ett sätt att bygga upp språk, lära nya ord och formuleringar etc. Till sist innebär det kommunikationsträning, uppövning av kommunikationsfärdigheter - främst att tala, läsa och skriva. (a a)

2.1.5 Meningsskapande

Hur individer skapar mening bygger på att hon uppfattar texten som en modell av den yttre verkligheten enligt Säljö (2000). Han menar att kunna förstå mening i en text är en komplicerad process och kräver en specifik kognitiv socialisation. För att förstå texter måste människan bli förtrogen med regler för tolkning, eller hermeneutik, som kan användas i förhållande till en viss text. Man koncentrerar mening ur texter med utgångspunkt i en förståelse av vad den som har skrivit kan ha menat. Meningsskapande förutsätter en

bekantskap med kulturella företeelser och kommunikativa mönster. Något som förefaller omöjligt eller orimligt i en kontext kan vara helt rimligt och realistiskt i en annan.

Postman (1997) pekar på att skolan måste skapa en undervisning som inte trivialiserar meningsskapande. För att skapa mening genom läroprocessen är det viktigt för människan att levandegöra det förflutna och se framtiden som något att sträva efter.

2.2 Distansstudier och informationsteknik

2.2.1 Att studera på distans

Distansutbildning är inget nutida fenomen. Dafgård (2001) menar att en av de tidigaste formerna av distansutbildning fanns redan för 300 år sedan. Det var ett erbjudande om stenografielektioner per post i Boston i början av 1700-talet. I den första formen av distansutbildning fanns det ingen dialog mellan lärare och studerande, utan eleven skrivna lektioner att arbeta med på egen hand. Den första formen av distanskurs i Sverige, undervisning i engelsk uppsatsskrivning, hade samma form.

Det startades institut för korrespondensstudier på många platser i västvärlden och i Malmö grundade Hans Hermod en korrespondensskola 1898. Instruktioner och stöd för studerande skickades per brev vilket gav en möjlighet för studier även för dem som bodde utanför Malmö. 1956 startade Statens skola för vuxna i Norrköping en realskoleutbildning och allmän gymnasieutbildning med vissa perioder lärarledd på skolan och andra perioder självstudier på hemmaplan. (a a)

Trots att man i början var skeptiskt till det här sättet att undervisa ökade distansutbildningen snabbt i popularitet. En av orsakerna till det var att utbildningsformen gav vuxna en möjlighet att studera samtidigt som de förvärvsarbetade. När the Open University grundades i England 1969 accepterades distansutbildning som en fullvärdig utbildningsform. Både kvaliteten och kvantiteten ökade under 1970-talet. Det innebar en utveckling av ny teknologi för kommunikation, förändrad användning av tryckt material och bättre utformning av undervisningen. (a a)

Vidare poängterar Dafgård att det kan ha stor betydelse för deltagaren på vilket sätt undervisningen bedrivs. Distanskurser kan vara med eller utan inslag av närundervisning. Vid "ren" distanskurs utan närundervisning kan frihet i tid och rum vara en fördel samtidigt som det kan vara svårt då den sociala kontakten blir lidande. Dafgård menar vidare att motivationen ofta ökar när deltagarna får träffa sina kurskamrater och lärare då och då. En

viss anonymitet kan även upplevas positivt eftersom det kan vara lättare att ställa frågor om man inte känner varandra. Rädslan att ställa ”dumma” frågor, skriva debattinlägg och kursinnehåll kan vara lättare om det råder en anonymitet mellan deltagarna. Kontakten med de andra deltagarna kan ofta vara värdefull. Deras varierande erfarenheter och kunskaper kan vara till stor hjälp för deltagarna. (Dafgård, 2001)

Distansstudier kräver självstyrning, stor målmedvetenhet och förmåga att organisera och planera studier. Dessa krav förklarar varför det inte passar alla att studera på distans. Har de studerande behov av mycket hjälp med genomgångar, dåligt självförtroende och motivation p.g.a. bristfälliga kunskaper eller tidigare misslyckade studier bör de välja närundervisning. (a a)

En annan sak som kan vara avgörande för lyckade distansstudier kan vara deltagarens grundläggande datorkunskaper. Eftersom studier kräver datorkommunikation så menar Dafgård, att de som är ovana att använda dator kan få det besvärligt. De kommer i princip att ha två ämnen som ska studeras samtidigt: kursämnet och datorkunskap. Detta kan leda till avbrutna studier för vissa men många deltagare ser att det medför ökade datorkunskaper på köpet. Den tekniska utrustning som har funnits tillgänglig för utbildningsanordnarna och för de studerande har nästan alltid vållat problem (SOU, 1998:84). Ibland är det tekniken som har brustit, ibland är det de studerandes kunnande som har varit otillräcklig och ibland har problemet legat i huvudsak hos utbildningsanordnarna.

Enligt Hansson (1997) är biblioteket en centralpunkt för den distansstuderande. Biblioteken förväntas ha en roll som samlingspunkt för studerande. För studerandegrupper kan effektiviteten höjas genom kontakter med andra i samma situation och därför kan biblioteken fungera som lärcentra.

Lärcentra har byggts upp i ett stort antal kommuner (SOU, 1998:84). För de distansstuderande fungerar de som stödpunkter. Huvudsyftet har varit att ge invånarna möjlighet att bedriva högskolestudier på hemmaplan. Kompletterande motiv har varit att erbjuda möjligheter till yrkesutbildning och även utbildning i allmänna ämnen. Hedestig (2002) beskriver att lärcentra tillhandahåller, utöver personella resurser med rådgivning och annan studerandeservice som grupprum och andra lokaler som ska underlätta studier, även avancerad informations- och kommunikationsteknik. Lärcentra kan vara ett komplement till studier i hemmet där individen kan utbyta tankar med andra i samma situation och skapa mening genom utbildning.

2.2.2 Definitioner av distansutbildning

Holmberg (SOU, 1998:83) definierar begreppet distansutbildning till att gälla undervisning och studier på olika utbildningsnivåer, utan kontinuerlig och direkt handledning av en på samma plats närvarande lärare. Studierna skall, för att betraktas som en del i distansutbildning, ledas av en utbildningsorganisation som svarar för planering av dem, givit råd och vägledning inför studierna och handledning under studierna.

Det som kännetecknar distansutbildning är, enligt Dahlin (2000), att kommunikation och interaktion mellan läraren och den lärande saknar en gemensam tids- och/eller rumsram. Det betyder i sin tur att den förmedlas av någon form av teknik, vilket idag oftast är datorbaserade verktyg. Detta är dock inte hela sanningen. Dahlin menar att det inte finns distansutbildningar där inte studerande och lärare träffar varandra "live" någon gång under utbildningen. Ofta har man en eller ett par träffar under en kurs.

Bååth (1994) anger följande definition. Distansutbildning innefattar alla utbildningsformer där läraren och den studerande är fysiskt skilda från varandra men där någon form av tvåvägskommunikation förekommer mellan dem, med hjälp av ett eller flera medier. Det kan vara fråga om fördröjd kontakt, som när vi korresponderar med hjälp av fax, vanlig post eller elektroniskt post. Det kan också vara fråga om synkron kontakt, som när vi samtalar i telefon och deltar i en videokonferens.

2.2.3 Varför studerar vuxna?

Holmberg (1998) poängterar att det finns sex faktorer som kan anges som förklaring till varför vuxna studerar. Den första faktorn har att göra med behovet att skapa sociala kontakter. Den andra har att göra med omvärldens förväntningar på individen. En tredje faktor visar altruistiska motiv, individens önskan att utveckla sin förmåga och bidra i samhällsarbetet. Den fjärde handlar om individens professionella utveckling. Det innebär att utveckla sin kompetens, höja sin yrkesstatus, behålla arbetet. Individens behov att bryta vardagstristessen är den femte faktorn. Slutligen den sjätte faktorn som driver individen att studera är glädjen i att lära sig något.

Många distansstuderande har inte som mål att få någon officiell bekräftelse vare sig på att de har deltagit i en kurs eller på vilka studieresultat de har nått (SOU, 1998:84). Deras intresse ligger i stället i att erhålla de kunskaper som studierna är avsedda att ge, och för dem kan det

räcka med att de själva anser att de besitter dessa kunskaper. De kommer därför inte att delta i någon tentamen. Det troliga är emellertid att de flesta som har deltagit i en distanskurs vill ha någon form av intyg eller betyg för att kunna visa papper på sin kompetens.

Anledningen att vuxna börjar studera på distans är olika. För somliga finns det ingen annan möjlighet (Bååth, 1994). För många människor i U-länder erbjuder distansutbildning det enda sättet att skaffa sig utbildning över den mest grundläggande nivån, precis som det var i Sverige för länge sedan. Men även i våra dagar utgör distansutbildning för många vuxna, yrkesarbetande eller hemmaarbetande, i praktiken den enda chansen till utbildning. Närutbildning passar inte alltid utan lektioner och föreläsningar kan ligga helt på olämpliga tider, och tempot kan vara alldeles för snabbt. Det är alltså i första hand av rent praktiska skäl som många väljer distansutbildning. Den ger en betydande frihet i rum och tid. Ibland finns det också en frihet i fråga om studiernas utsträckning i tiden. Människor kan, inom vissa gränser, börja studierna när de vill och arbeta i vilket tempo som passar en. I vissa fall kan det vara frågan om ekonomiska skäl och de studerande slipper inkomstbortfall, kostnader för resor och logi på kursorten. Dessutom är det många distansdeltagare som anger att de trivs bättre med detta sätt att studera än arbeta i ett klassrum eller i en studiecirkel. För många vuxna kan distansstudier kännas som ett mera naturligt och trivsamt sätt att inhämta kunskaper på än de traditionella metoderna. (a a)

2.3 Tidigare undersökning

Evans och Ping Fan (2000) har gjort en undersökning i Brunel University i Storbritannien som tog upp användningen av multimediala miljöer för öppen, flexibel undervisning och distansundervisning. Studien genomfördes utifrån den studerandes perspektiv i den lärande miljön som är känd som the Virtual University. De slutsatser som kom fram var att the Virtual University visade sig erbjuda betydande fördelar jämfört med traditionella studier. Särskilt virtuella lektioner försörjer avancerade interaktiva studieverktyg med tanke på engagemang och flexibilitet. Studenterna drog nytta av den interaktiva miljön och dess självutvärderande möjligheter³. De värdesatte även möjligheten att studera oberoende av rum, tid och i deras eget tempo. De virtuella seminarierna blev inte fullt utnyttjade av studenterna trots att de trodde på att de var användbara hjälpmedel.

³ Att kunna återgå till material som studenterna inte hade förstått, kontrollera den egna förståelsen med instuderingsfrågor och kunna hoppa över eller bara skumma genom material som de redan hade kunskaper om.

Riomar och Rydbo (2001) har forskat om varför det finns folkbildning på distans. De har tittat på vilka motiv det finns att undervisa och studera på distans. I undersökningen deltog 26 lärare som intervjuades om sina motiv att undervisa och vilka motiv de uppfattade att deltagarna hade. För att säkerställa deltagarnas motiv frågades lärarna om deltagarnas motiv hade varit uppe i diskussion under kursen. Riomars och Rydbos sammanställning över motiven till att studera på distans visade sex huvudorsaker. Studierna ger flexibilitet i tid och rum så studierna kan kombineras med familj och arbete. Deltagarna upplever otrygghet i sociala situationer beroende på dåliga erfarenheter från traditionell utbildning eller på grund av olika handikapp. Deltagaren ser tekniken/formen som något nytt och spännande. Distansutbildningsformer ger effektivare inläring i form av pedagogiska fördelar som tid för reflektion, bättre och djupare genomgångar av materialet. Deltagaren har intresse eller behov av ett specifikt ämne som bara finns på distans. Och till sist har deltagaren blivit uppmuntrad eller uppmanad av arbetsgivaren.

2.5 Sammanfattande slutsatser

Min slutsats från den teoretiska genomgången visar att det är viktigt att människan lär sig läsa och skriva från ung ålder. Det är en nödvändighet för att hon/han ska kunna klara sig i samhället och i arbetslivet. När vuxna börjar studera så har de med sig kunskap som de har förvärvat på olika sätt under sina levnadsförhållanden. Eftersom lärande sker kontinuerligt, även om individer inte alltid är medvetna om det, så har de olika kunskaper i bagaget. Dessa kunskaper ska användas för att nya insikter och förståelse ska in i medvetandet. Men det finns behov av att lära nya språkliga begrepp för att kunskap ska få ny innebörd och att studierna ska kännas meningsfulla. Lärandeprocesser till kunskap handlar om kommunikation och meningsskapande. Den språkliga kommunikationen är ett mycket viktigt redskap för alla som börjar studera. Kommunikation med lärare och kurskamrater kan öppna nya vägar till förståelse. När det är frågan om distansstudier så ska individen själv ta ett stort ansvar för att förstå de texter och språk som de läser. Att kunna ta till sig budskapet ur språket och texterna i litteraturen förutsätter en förståelse av helheten. Människan placerar nya kunskaper i olika kontext så får de en ny innebörd. Texter kräver hermeneutiska kompetenser som att uppfatta, analysera och tolka i relation till textens kontext.

Vilka processkompetenser använder studenten i att skapa mening via text? Detta vill jag fördjupa mig i, genom min undersökning.

3 Empirisk undersökning

Kapitlet behandlar en kvalitativ ansats och kvalitativ intervju⁴ metod, samt urvalsförfarande och databearbetning.

3.1 Val av metod

Syftet med denna studie är att, utifrån studerandes perspektiv, skaffa vetskap om hur kunskap blir meningsfull för den distansstuderande under deras lärandeprocess. Fokus ligger på studentens uppfattning av meningsskapande via text. Min undersökning grundar sig på kvalitativa intervjuer med personer som studerar eller har nyligen studerat på distans och de svar som kommer fram ska läggas under olika kategorier. Därför har jag valt den kvalitativa intervjumetoden.

3.2 Kvalitativ ansats

Inför min undersökning var jag tvungen att ta ställning till vilken metod som är mest lämplig för den frågeställningen som jag har valt. Enligt Trost (1997) är det syftet med undersökningen som skall vara avgörande för metodvalet.

Kvalitativ ansats används när forskaren vill ha svar på ”Varför?”. Forskaren försöker tränga djupt in i en problematik utifrån ett litet material. Kvalitativ data, s.k. ”mjukdata”, är sensibel, känslig för nyanser och subtila variationer. Däremot är den inte så precis utan den exemplifierar. Genom kvalitativ studie tecknas en bild utifrån respondentens perspektiv. Det finns många olika sätt att samla in kvalitativ data; kvalitativa intervjuer, observationer, dagböcker, protokollanalyser mm. De kvalitativa metoderna skapar sociologisk data utifrån sociala samspel och interaktionsprocesser. (a a)

Hög reliabilitet visar att resultaten är tillförlitliga (Svenning, 2000). Två undersökningar med samma syfte och samma metod skall ge samma resultat om ingenting har förändrats i en population. Det är viktigt att använda klara definitioner på de begrepp som används vid olika

⁴ Kvalitativa intervjuer brukar också kallas för informella intervjuer, djupintervjuer eller in-dept intervjuer enligt Jan Trost (1997). För enkelhetens skull kommer jag att använda benämningen kvalitativ intervju i min uppsats oberoende på vad författaren har använd för benämning.

slags undersökningar. Eftersom en kvalitativ undersökning är mer exemplifierande än generaliserande gäller tillförlitlighet inte alls i samma utsträckning som för kvantitativa studier där kraven är hårdare. Svenning (2000) menar att när mjukdataundersökning används strävar den inte nödvändigtvis efter reliabilitet. Samma tanke har även Trost (1997), som med ett interaktionistiskt synsätt, utgår från att människor hela tiden deltar i processer. Genom att människor är aktiva, så sker det automatiska förändringar trots att vissa förändringar sker så långsamt att vi uppfattar dem som statiska eller stabila. Med det menar han att resultaten vid skilda tidpunkter ger skilda resultat. Detta gäller speciellt när forskaren, genom kvalitativ intervju, strävar efter att förstå hur den intervjuade tänker, känner eller beter sig. Självfallet ska intervjuer och annan datainsamling ske så att data blir tillförlitlig, trovärdig, adekvat etc. Det som däremot strävas efter, är enligt Svenning, (2000), undersökningens validitet, förmågan att mäta det som avses att mätas. Undersökningens inre validitet, innebär projektets koppling mellan teori och empiri. Den yttre validiteten handlar om hela projektets förankring i en vidare ram.

3.3 Kvalitativ intervju

Kvalitativa intervjuer är det främsta instrumentet bland mjukdatametoderna. Att använda sig av kvalitativa intervjuer innebär att forskaren i en informell intervju går så långt hon/han tycker sig komma i varje fråga. Principen är att forskaren inte släpper en fråga förrän denne känner att det inte går att komma längre. Eftersom det rör sig om enbart ett fåtal intervjuer är det viktigt för forskaren att de tänkta respondenterna verkligen har någonting att tillföra undersökningen. Rätt frågor till rätt person som forskaren kan anta ger ärliga svar (Svenning, 2000).

Svenning anser att forskaren inte skall använda strukturerade formulär utan intervju ett fåtal människor kring vissa givna punkter eller teman. Inför kvalitativa intervjuer nertecknas stolpar, som skall vara en påminnelse, om vad intervjun skall handla om. Forskaren skall vara beredd att kasta om frågor eller föra in nya aspekter i intervjun om respondenter tar upp saker som forskaren inte har tänkt på.

Någon form av bandspelare är ett måste, när denna typ av intervjuer genomförs. Samtalet flyter fritt och forskaren behöver inte anteckna under intervjuerna. Används en mindre typ av

bandspelare blir den inte så dominerande och det är sällan någon respondent som inte ger samtycke till att ha bandspelaren påslagen. (Svenning, 2000)

Bandspelaren ger forskaren fria händer att koncentrera sig på själva intervjun. Denne bör ägna all sin uppmärksamhet åt respondenten. Forskaren måste vara en god lyssnare och inte argumentera utan använda följdfrågor för att få förtydligande och tillräckligt belysta frågor. Forskaren skall försöka minimera intervjuareffekter genom att inte styra respondenten svar med till exempel mimspel, allmän kroppshållning, demonstrera gillande/ogillande eller på ett annat sätt. Forskaren skall även vara medveten att respondenten kan svara i en riktning som upplevs bli belönad av forskaren. (a a)

Det finns enligt Trost, (1997) andra viktiga aspekter som forskaren ska tänka på. Till exempel att forskaren skall kunna känna empati, det vill säga, sätta sig in i respondentens föreställningsvärld, oavsett om forskaren känner sympati eller antipati för respondenten och dennes åsikter och beteenden. I samband med den första kontakten och/eller vid intervjus start skall forskaren upplysa om att det respondenten talar om betraktas som strängt konfidentiellt och att deltagandet är frivilligt. Forskaren får inte heller tala om för någon vem denne har intervjuat eller vem som eventuellt vägrat att bli intervjuad. Val av platsen för intervjun skall forskaren tänka noga på i förväg. Respondenten skall känna sig trygg i miljön. Några åhörare skall inte finnas och miljön skall vara så ostörd som möjligt. Vad beträffar forskarens klädsel är den heller inte oviktig. Klädseln skall inte vara störande utan den skall anpassas till situationen. Och till slut, menar Trost, skall forskaren tänka på eventuella ovanor och störande egenheter hos sig själv och försöka undvika dessa under intervjun.

När jag kontaktade mina respondenter per telefon talade jag om syftet med intervjun. Jag tog även upp etiska aspekter såväl under den första kontakten som inför själva intervjun. Jag informerade att deltagandet var frivilligt, att de kunde avstå att svara på de frågor som de inte vill delge något och att de hade rätt att avbryta intervjun när som helst. Jag talade om att de skulle vara anonyma samt att det endast var jag som hade tillgång till materialet. Jag kom överens med dem var intervjuerna skulle genomföras och när.

Två av intervjuerna genomfördes på respondentens arbetsplats en vanlig vardag. En intervju genomfördes på lärcentrats lokaler efter ett avslutat virtuellt seminarium. Vi satt i ett lugn och avskärmad utrymme utan några störande moment. Aktörerna tillät mig att använda bandspelare under intervjuerna. Min intervjuguide innehöll teman: meningsskapande, texter, lärande, kunskap och motiv. Förberedda frågor skulle användas för att vid behov leda tillbaka samtalen till uppsatta teman. Min avsikt var att inte upprepa frågor och om det skulle uppkomma nya aspekter av intresse för min undersökning under intervjuns gång så skulle jag

vara beredd att ställa frågor om just de aspekterna. Mina intervjuer liknade ett vanligt samtal med den skillnaden att jag hade bestämt ämnet. Frågeguiden (se bilaga 1) behövdes bara som stöd så att de punkter jag var intresserad av kom med. Jag upplevde att jag kunde hålla mig neutral och fick svar på de frågor som efterlystes. Den första intervjun varade cirka 20 minuter och de två andra varade 45 minuter.

Inför en av intervjuerna kunde vi inte komma fram till en lämplig tidpunkt på grund av personliga skäl hos respondenten. Hon ville ändå medverka med sina erfarenheter och till slut kom vi fram till att vi skulle utnyttja datortekniken. Först pratade vi om en del runt frågorna per telefon och kom överens om att ta ny kontakt om det visade sig att svaren behövde kompletteras. Sedan skickade jag över mina intervjufrågor till henne, och hon svarade och skickade dem tillbaka till mig.

3.4 Urval och avgränsningar

Inför kvalitativa intervjuer görs ett selektivt urval av intervjupersoner. Några speciella regler för urvalet finns inte utan det kan ske på många olika sätt, t.ex. snöbollsurval. Urvalet innebär att man låter varje intervju ge uppslag till nya intervjuer. Namn som nämns i en intervju följs upp i nya intervjuer. Ett annat exempel på urval är kvoturval. Metoden går ut på att forskaren skall uppfylla vissa kvoter av till exempel män och kvinnor, olika ålderskategorier etc. Intervjuaren väljer sina intervjupersoner så att de uppfyller kvoterna. (Svenning, 2000)

Trost (1997) menar att urvalet ska vara heterogent inom en viss ram. Det ska finnas en stor variation men ändå inte innehålla mer än någon enstaka person som är extrem eller ”avvikande”. Forskaren kan använda t.ex. bekvämlighetsurval, man tar de personer som tycks passa för undersökningen. Trost menar vidare att antalet intervjuer kan variera beroende på omständigheter, men att allmänt kan man begränsa till ett mycket litet antal.

För att jag skulle få en djupare inblick i min problematik föll urvalet på personer som var vuxenstuderande, två män och två kvinnor. För att få fram lämpliga personer som uppfyllde mina kriterier, både vara distansstuderande och helst besöka lärcentra, tog jag hjälp av assistenten som arbetade där. Centrat var relativt nystartat och de flesta besökare där var traditionella högskolestudenter som utnyttjade servicen. Jag fick tre namn på personer som överensstämde med mina önskemål. Jag fick även telefonnummer till ett lärcentra i

grannkommunen för att hitta lämpliga kandidater. Efter kontakt med personalen så fick jag till slut tag på en person som passade in och ville ställa upp i min studie.

Respondentens kön, ålder eller etnicitet hade ingen avgörande betydelse för undersökningen inte heller på vilken nivå studierna bedrevs.

3.5 Databearbetning

Eftersom jag har valt kvalitativ intervjumetod så kommer jag att redogöra för bearbetning och analys inom denna metod. Svenning (2000) menar att analys och bearbetning av kvalitativ data är ett viktigt led i forskningsprocessen. Det som är kännetecknande för den kvalitativa analysen är att forskaren utifrån ett litet material försöker tränga djupt in i en problematik. Hela forskningsprocessen kan betraktas som en kedja av tolkningar av verkligheten. Forskaren har med sig en förförståelse som hon/han har tillägnat sig under sin uppväxttid i både allmän och en mer specifik grundsyn på människor och samhället.

Begreppsbildningen är speciellt viktig i den kvalitativa analysen. Genom kodning ”sätter forskaren etiketter” och skapar begreppskategorier. Kodning och analys är integrerade i den kvalitativa analysen. Den kvalitativa kodningen kan betraktas som en cyklisk process, där materialet läses om och om igen. Man kan skilja olika stadier i den kvalitativa kodningen. Det första stadiet kallas öppen kodning, vilket är lika med de första genomläsningarna av materialet. Det andra stadiet i kodningsarbetet är den axiella kodningen. Här går forskaren djupare in med mer organiserad uppsättning av begrepp och koder. Det sista stadiet, då forskaren selektivt letar efter fall som stödjer eller illustrerar teman som framkommit vid den tidigare kodningen, kallas den selektiva kodningen. (a a)

När forskaren skall göra sin analys gäller det att hitta mönster, att ”sortera” i sitt material. Det finns olika förhållningssätt att använda den kvalitativa analysen. Successiv approximation är den redan ovan nämnda cykliska processen som skärper analysen. (a a)

Jag genomförde fyra intervjuer som jag har renskrivit och läst igenom och på så sätt fått en uppfattning om respondenternas svar. I den öppna kodningen sökte jag samband med aktörernas utsagor och mina frågeställningar. När jag övergick till det andra stadiet i kodningsarbetet började tre kategorier gestalta och karaktärisera min undersökning av studenternas meningsskapande: ett vidgat perspektiv, kommunikation och handledning samt personlig tid och framtid. Jag har beskrivit, analyserat och koncentrerat mig på innebörden i de olika kategorierna.

4 Resultat

I det här avsnittet har jag gjort en analys av data från mina intervjuer. Sammanlagt gjorde jag fyra intervjuer, med två män och två kvinnor, från två olika kommuner i västra Blekinge. Åldersfördelningen sträckte sig mellan cirka 25 år och 60 år. Analysen redovisar jag under följande tre kategorier som karaktäriserar min undersökning: Ett vidgat perspektiv, kommunikation och handledning samt personlig tid och framtid. Kategorierna beskriver studenternas uppfattning om innebörden av meningsskapande i enlighet med syftet.

Syftet med denna studie är, utifrån studerandes perspektiv, skaffa vetskap om hur kunskap blir meningsfull för den distansstuderande under hans eller hennes lärandeprocess. Fokus låg på studentens uppfattning om vad meningsskapande innebär via utbildning och text.

De citat som finns med ska exemplifiera de teman som framkommit under analysen, som skrivs med kursiv stil. Siffran i parentes ska underlätta uppföljandet av teman.

4.1 Ett vidgat perspektiv

Distansstudier innebar mycket självständig genomgång av studielitteratur och annat skriftligt material. Materialet skulle bearbetas och översättas till en meningsfull helhet. När nya kurser och ämnen dök upp så kunde det föra med sig mängder av nya begrepp och betydelser som var främmande för den studerande. För att kunna hitta det meningsfulla i texterna gjordes kopplingar till egna arbetslivserfarenheter, tidigare studier och det egna privata livet som den studerande hade varit med om tidigare. Att kunna *relatera litteraturen till sina egna erfarenheter* (4) kunde bli 'aha-upplevelser' och en ny förståelse av något som studenten hade stött på förut. Förmågan att hitta det meningsfulla i texterna varierade, ibland kunde det vara lätt men ibland svårt. Den studerande sökte även *hjälp från annan litteratur* (2) än vad som ingick i de olika delkurserna, sökte information på nätet och satte främmande begrepp i ett annat sammanhang för att få olika vinklingar till problemet.

...när man läser böckerna idag, jag har jobbat i...15 år, det är ju att jag har något att relatera till. Det är nog den kopplingen till mina egna erfarenheter och |studie|litteraturen som jag kan hitta det meningsfulla. (4)

...litteratur som jag inte förstår direkt, jag brukar låna mer böcker om ämnet på biblioteket så att jag får olika vinklingar. (2)

För att få struktur på sina litteraturstudier så upplevdes *schemat* (3) ha en stor betydelse hur de egna studierna lades upp. Den överblicken som schemat gav hjälpte till att förbereda sig för seminarier och tentamen. Detta upplevdes som speciellt viktigt när det handlade om virtuella seminarier och den studerande chattade om innehållet med sin lärare och kurskamrater.

Vi har timschema att gå efter, lektion för lektion, där det hela tiden står exakt för varje chatt, till varje lektion, hur mycket vi ska läsa, vad vi ska läsa. (3)

En viktig del i det meningsfulla lärandet var att ha intresse att läsa och *vilja lära sig något nytt* (4). Det fanns en känsla av att ju mer hon/han läste desto enklare var det att förstå innehållet. Läsandet blev ett slags fritidsintresse då det lästes facklitteratur istället för skönlitteratur. En annan sak som poängterades var att egna intressen hade mycket att göra med lärande och om det fanns ett *intresse för studieämnet* (1) så var det mycket lättare att nå meningsfulla kunskaper. Men för att förstå innebörden av texterna så gällde det att ta reda på vad nya ord och begrepp betydde och vad t.ex. en viss historisk händelse innebar. Det var viktigt att få *grundkunskaper för att förstå helheten* (3).

Jag har alltid tyckt om att lära mig nytt. (4)

...få en annan grund och skulle kunna gå vidare...Men nu har man fått in dem |berömda målare| i ett sammanhang på helt annat sätt än vad åtminstone jag har riktigt känt till. (3)

Man är hungrig på kunskap. Jag läser dagligen och slår upp i mina lexikon, dagligen, konstiga ord eller viss historisk händelse...läser kanske text i en bok, så kommer nya synvinklar på ett annat perspektiv som man inte alls hade tänkt på när man hade börjat läsa. (1)

En annan del av distansutbildning var att *producera egna texter* (4). Det upplevdes att skrivandet krävde mer tanke både vad som gällde kommunikation över nätet och andra uppgifter som skulle lämnas in än den direkta muntliga kontakten. Nätkommunikation kunde lätt medföra missförstånd av budskapet om det var otydligt eller slarvigt formulerat. Den

andre kunde tolka innehållet på helt annat sätt än vad som var syftet. Det blev ett nytt sätt att tänka, vad och hur man ska skriva. Avsändaren var tvungen att tänka mer på den situationen som texten relaterades till för att undvika missförstånd. Att skriva egna texter och sedan läsa igenom dem gav möjligheter till reflektion över det skrivna. Texten kunde ses med nya ögon och den kunde förbättras och struktureras om.

På något vis tycker jag att man förstärker det |budskap| genom att man skriver det. Och man reflekterar en gång till och man får rensa...sortera i tankarna på så att man inte gör som man bara tänker, strukturerar...Man fick tänka på ett annat sätt. (4)

En sak som bidrog till det meningsfulla lärandet var upplevelsen av att *kunna överföra kunskaper* (4) till sitt arbete där skrivandet var dagligen förekommande. Att kunna *diskutera kursens innehåll och olika uppgifter med sina arbetskamrater* (4) kändes bra när man saknade de naturliga möten med sina studiekamrater. Att kunna överföra sina kunskaper till "verkligheten" hjälpte till att kunskapen hamnade rätt och fick en mening för den studerande. Det var speciellt en som uttryckte att skrivandet hade varit mycket positivt för hennes lärande.

Det skrivna används ändå mest, även i mitt jobb...det känns som att det krävs ännu mer att man ska kunna skriva än vad man behövde förr. (4)
Nu har jag fördel att jag kan diskutera frågor på jobbet. (4)

Det konstaterades att den studerandes *perspektiv hade vidgats* (3). Det gällde både när egna texter producerades och när litteratur lästes. Det visade sig med att de studeranden kom på att det fanns *andra sätt att se på saker* (2, 4) och ting än vad de hade tänkt sig när de började läsa.

Skolan ger däremot en ett annat sätt att se på saker och ting många gånger...man kan lära sig nya saker hela tiden. (2)
Man vidgar sitt kunnande och värld...Man får större insikt, större utsikt om världen...sådan här kurs som jag gått nu, den är ju oerhörd vidgande. (3)
Att få en annan vinkling på saker och ting. Att man sätter det i ett annat sammanhang. (4)

Resultaten visar att meningsskapande via text handlar om att genomgång av litteratur och annat material, reflektion över texter, strukturering av studier, koppling till egna erfarenheter, en vilja att lära nytt och vara öppen för nya sätt att tänka, innebär att den studerande kunde vidga sina perspektiv.

4.2 Kommunikation och handledning

Oftast klarade studenterna av att på egen hand hitta det meningsfulla i materialet men ibland var kommunikation med en lärare nödvändig för att få den förståelsen. Vanligen skedde kontakterna med lärare/handledare och andra kurskamrater över nätet, även om vissa telefonkontakter och fysiska träffar skedde. Det fanns en mängd av inlämningsuppgifter, essäer och uppsatser som skulle skrivas på egen hand eller tillsammans med andra kurskamrater. *Inlämningsuppgifter kunde vålla problem* (2) och frågor kunde upplevas som konstiga och studenterna förstod inte riktigt vad som var syftet. Just i samband med dessa uppgifter förekom ganska mycket kommunikation med lärare för att få den förståelsen som behövdes för att kunna genomföra uppgifterna på det sättet som skapade mening. Under fungerande virtuella seminarier ansågs kursledarens/lärarens roll mycket viktig. Läraren klargjorde de grundläggande kunskaperna som behövdes för att saker och ting skulle hamna i rätt kontext och man kunde gå vidare i sina studier. Just att det väsentliga plockades fram och ventilerades under *ledning av lärare* (3) fördjupade den förståelsen som egna litteraturstudier hade åstadkommit.

...har vi haft...stora problem med att förstå deras uppgifter. Det var ganska ofta som jag mailade frågor om uppgifter till min lärare på distanskursen, vad han menade och vad han ville ha för svar. (2)

Ja, det är läraren som leder diskussioner och han ställer frågor och sedan kan det bli kommentarer mellan oss. (3)

Uppgifter skulle även lösas tillsammans med andra och då förekom det skriftlig kommunikation med de andra gruppdeltagarna över nätet. Den snabbkommunikation som skedde, utöver att använda e-post, med de andra som var uppkopplade samtidigt möjliggjorde "pratet". Med detta sätt kunde man bemöta den andras kommentarer direkt om det fanns

missförstånd. Detta arbetssätt upplevdes fungera bra för grupparbeten. Studiekamraters förhållningssätt till uppgifter påverkade det egna lärandet. När studenten chattade över nätet under virtuella seminarier kunde de "prata" med varandra, fick se andras inlägg och kommentarer och på så sätt *dela med sig sina kunskaper* (3) och likadant få tillbaka den andres kunskaper.

Deltagandet i virtuella seminarier var (när de fungerade) ett viktigt inslag att få litteraturens budskap att hamna i sitt rätta sammanhang. Andras frågor förpliktigade till svar och därmed oundviklig koncentration på innehållet. Förmågan och ansträngningen att *se saker på ett nytt sätt* (3), klargjorde textens innehåll.

Det är väldigt livliga diskussioner ibland...Det är meningsfullt att delta i diskussionerna, om det var en kunnig lärare som ledde det hela...det kommer inlägg och synpunkter som man kanske inte har tänkt på. (3)

Man kommer inte undan om man råkar lägga ut en sak, till exempel säga någonting, 'ja, vad intressant, varför tycker du det?' |undrar läraren|, då är man tvungen att tänka efter. (3)

Istället för att bara producera texter förekom det också *arbete med bilder i kombination med att skriva inlägg* (3) under seminarier. Trots att man inte hade kunnat den tekniken tidigare så lärde man sig behärska tekniken ganska snabbt och det var också tvunget för att det skulle bli en bra diskussion.

Jag har aldrig chattat i hela mitt liv...Så jag undrade hur det skulle gå. Men det har visat sig att man kommer snabbt in i och nu sitter vi och chattar hur mycket som helst...Man får lära sig plocka fram bilder. (3)

Något som delvis saknades var den direkta kontakten med studiekamrater. När virtuella seminarier var slut så kunde, i en vanlig studieform i klass, dessa samtal fortsatt, till exempel över en fikastund, om det hade varit en givande diskussion om kursinnehållet. Samma önskan kunde drabba en när den studerande läste litteratur på egen hand och behövde ventilera sina tankar om hon/han tänkte rätt eller om det fanns andra tankegångar som hade gett en fylligare innebörd för det lästa. Detta kunde avhjälpas då *kontakt togs per telefon* (4) och hon/han fick prata om problemet med sin studiekamrat.

...vi hade mer diskussion om det var någonting...Då var det rätt skönt att ha någon att prata och diskutera med. (4)

De studenter som besökte lärcentra ansåg att den hjälp och stöd som de fick av den personalen utvecklade deras lärande. *Lärcentras personal upplevdes som kunnig, uppmuntrande, pådrivande, positiv och som ett bollplank* (1, 3) när den studerande ville diskutera problem som hon/han hade stött på. Det gällde både frågor *om kursens innehåll såväl som problem med tekniken* (3).

...är oerhörd viktigt med just att det finns kunnig personal. ...också positiv och uppmuntrande och lite pådrivande. Inte minst med sådana rent praktiska problem med datorn och sådant. (3)

Så är det många på lärcentrat som kanske har samma utbildning...och samma bakgrund...Det är lättare att ge synpunkter...jag har fått god hjälp när jag har frågat. (1)

Resultatet visar att andras roll har betydelse i individens meningsskapande. Det handlar om kommunikation med lärare och studiekamrater, att dela med sig av sitt kunnande och få del av andras kunskaper.

4.3 Personlig tid och framtid

Det finns olika anledningar varför respondenterna hade börjat studera på distans. För några handlade det helt enkelt om slump att det blev så eftersom den traditionella utbildningen inte kunde erbjuda *önskad kurs/utbildning* (1). En letade systematiskt kurser som överensstämde med egna intressen för utveckling och hade koppling till ortens lärcentra. Men det fanns även strategiska motiv till distansutbildning då den *tidsmässigt passade* (4) med arbetet och barnpassning. Det som upplevdes positivt var att man hade möjlighet att själv *bestämma över tiden* (2), när man hade möjlighet att studera utan att vara bunden till föreläsningar, seminarier eller grupparbeten på skolan. Eftersom högskola saknas i hemkommunen gav distansutbildning möjlighet till lärande *utan tidskrävande resor* (3) vilka några ansåg vara ett

förhinder för deltagande. Distansstudier gav *möjligheten att utvecklas* (3, 4) på sin nuvarande arbetsplats eller hos en annan arbetsgivare eller helt enkelt utveckla sina privata intressen.

Jag läser till maskiningenjör...jag fick en lucka i läsperiod 1 så därför sökte jag till denna som en extra kurs för att ha något att göra. (2)

Jag sökte till Lund och Borås...Lund på heltid... kom inte att starta... Och då hade jag bara sökt till Borås också, så jag tog den. (1)

Det är positivt att man kan ha denna möjlighet. När man sitter i en liten "håla" så har man inte en chans...Åka ...är tidskrävande. Det är jag inte intresserad av. (3)

Jag hade jobbat några år på samma ställe...och någonstans kände jag att jag ville gå vidare...så jag letade efter något som jag kunde komplettera till mitt arbete...och min privata situation [barnpassning]. (4)

Och jag har saknat...just det här med konst...jag har goda vänner som är insatta i konst, så jag tycker jag känner mig så dum när vi har pratat om det. (3)

Utöver att man hade *lärt sig mer* (1) än vad man hade förväntat sig så var det viktigt att lyckas med sina uppgifter och tentamen. Att få studieintyg eller *examen som bevis* (2) på sina kunskaper skulle hjälpa dem att få ett jobb.

Jag har ändå klarat tentorna...jag ska bli bibliotekarie i framtiden. (1)

Man får ett bevis, på att man kan det, som man kan visa upp för en arbetsgivare.

...det har gått jättebra och jag har fått bra betyg på alla inlämningarna. (2)

Resultatet visar att den framtida yrkesrollen, utveckling i det nuvarande arbetet eller i den privata livssituationen samt flexibilitet med studietiden upplevdes positivt.

4.4 Slutsatser

Slutsatsen som kan dras av resultatet om studerandes uppfattning i relation till meningsskapande är att den studerande upplever att hon/han har utvecklats i sin roll och sitt sätt att se omvärlden. Det sker en ständig stegring av kunskap där kommunikation är en viktig del av meningsskapandeprocessen.

Den andra slutsatsen som kan dras är att andras roll i meningsskapandeprocessen är viktig för den studerande. Det sker en givande och tagande av kunskaper. Den studerande tvingas att tänka efter och ta ställning för en åsikt och visa en förståelse.

Den tredje slutsatsen som kan dras är att sambandet mellan den meningsskapande processen och motivet för studier handlar om ett framtida yrke eller personlig utveckling i det privata.

5 Diskussion

Avsnittet inleds med en diskussion kring resultatet. Därefter följer en diskussion om metoden jag använde i undersökningen. Avsnittet avslutas med förslag om fortsatt forskning.

5.1 Resultatdiskussion

Syftet med min undersökning var att skaffa vetskap om hur kunskap blir meningsfull för den distansstuderande under dennes lärandeprocess. Fokus låg på studentens uppfattning om vad meningsskapande innebär via utbildning och text. Det som har kommit fram under resultatet anser jag har besvarat mina frågor: Hur fungerar den meningsskapande processen under distansutbildningen i relation till att den är textfokuserad? Hur tänker studenten om andras roll i sin meningsskapandeprocess? På vilket sätt kan motivet att människan börjar studera på distans ha något samband med meningsskapande?

5.1.1 Meningsskapandeprocess

Undersökningen över den meningsskapande processen visar att det handlar om olika faktorer om hur den fungerar. Kommunikation är en viktig del i den meningsskapande processen som förekommer mellan studenten och texten, studenten och lärare, studenten och studiekamraten/med flera. Detta överensstämmer med Molander (1993) som anser att kommunikation är en viktig del i kunskapsbildningen och att det bör finnas en ömsesidig förståelse mellan texten och läsaren eftersom texten tillåter olika tolkningar. I stor omfattning tar studenten itu med textbearbetningen på egen hand och försöker tränga in i det budskap som textförfattaren har för avsikt med det. Molander poängterar vikten att kunna reflektera över texten och att se helheten.

Distansstudierna kräver att den studerande med hjälp av schemat skapar struktur över sina studier. Dafgård (2001) menar att egenskaper som att vara målinriktad och kunna organisera och planera studier är viktiga för den distansstuderande.

Resultatet visar också att den studerandes eget intresse har en stor betydelse för att studierna ska kännas meningsfulla. Intresset för studier och för ett visst ämne gör lärandet enklare och texterna lättare att hantera. Det självständiga arbetet som förekommer både när

litteratur ska bearbetas och egna texter ska produceras vidgar det egna perspektivet. Just den studerandes intresse och hunger för nya kunskaper visar att individens förmåga att lära och utveckla sig har inga bestämda gränser (Säljö, 2000) och att man aldrig kan uppnå fullständig kunskap (Postman, 1997).

Under den egna textproduceringen är det viktigt för studerande att tänka efter och reflektera över vad hon/han själv skriver, så att mottagaren ska förstå texten rätt och missförstånd ska undvikas. Detta är enligt Säljö (2000) speciellt viktigt eftersom kommunikation är enkelriktad i en skriven text och avsändaren är inte närvarande. Därför förutsätter och bygger kommunikationen på tänkande som en viktig komponent i länken mellan individen och omvärlden. Det är genom skriften, som en viktig medierande resurs, som individen lär, utvecklar kunskaper och kommunicerar mer i allmänhet. Linell (1982) menar att för att nå läsaren måste den skrivna texten vara tydlig eftersom den typen av kommunikation inte möjliggör användningen av t.ex. gester eller mimik. Den studerandes egen text förstärkte budskapet, gav tid för reflektion och strukturering. Riomar och Rydbo (2001) menar att distansutbildningsformer ger effektivare inläring i form av pedagogiska fördelar som tid för reflektion, bättre och djupare genomgångar av materialet.

Resultatet från undersökningen visar vidare att den studerandes vidgade perspektivseende träder fram både när det gäller att läsa texter och att skriva egna texter. Studenten lär sig ett nytt sätt att se världen och sin omgivning, och att tidigare händelser kan förstås på ett annat sätt än tidigare, se att det finns alternativ. Den egna utvecklingen känns tillfredsställande när hon/han kan använda sina nya kunskaper i de fortsatta studierna, i det egna förvärvsarbetet eller i sitt egna privata. Människor, som meningsskapande individer, är intresserade av att lära sig nytt och utveckla sin förståelse om omvärlden menar Säljö (2000). Linell (1982) poängterar att om individen har kunskaper och många begrepp inom ett visst område så är det lättare att förstå verkligheten. Dahlgren (2000) menar att lärande bör syfta till att förstå samband mellan ett fenomen och dess sammanhang.

5.1.2 Andras roll i meningsskapande

Undersökningen visar vidare att andra personers roll i individens meningsskapande har betydelse för det lärande som sker under distansstudier. Såväl läraren som studiekamrater är viktiga i den processen. Lärarens roll som en lots leder den studerande vidare i sin kunskapssökning och studiekamraten som den studerande kan byta kunskaper med.

Øzerk (1996) menar att en viktig del av medierat lärande är omfattande kommunikation mellan elev och lärare. Det bör också finnas samarbete och samspel med eleverna eftersom den mest stimulerande inläringen sker i relation till någon annan mer kompetent, som kan vara den egna studiekamraten. Men även arbetskamrater, vänner och personal som finns på lärcentra kan vara bollplank när den studerande behöver diskutera saker som är oklara. Genom ett socialt samspel i en gemensam uppgiftssituation överförs strategier för lärande från lärare till studerande eller från kamrat till kamrat. I ett sociokulturellt perspektiv är kommunikation och språk helt centrala (Säljö 2000).

Kontakten med de andra studenterna, menar även Dafgård (2001), är viktig, eftersom deras olika bakgrund, erfarenheter och kunskaper gör att de kan komplettera och hjälpa varandra. Detta kommer fram i min studie när den studerande, som läste i sin ensamhet och för att komma vidare, behövde ventilera sina tankar med en studiekamrat. En annan respondent berättade om en dialog, som förekom mellan lärare och studerande under det virtuella seminariet, då läraren påpekade att studenten skulle utveckla sin skrivna kommentar. Genom detta förfarande, menar Johansson (1999), kan läraren se om den studerande går framåt i sitt lärande och kan relatera sina nya kunskaper till de strukturer som den studerande redan har eller om det behövs mer stöd från läraren.

5.1.3 Motivets bidrag till meningsskapande

Resultatet visar att det finns flera orsaker till studier. Motivet att individen över huvudtaget hade börjar studera på distans är en bidragande del i den meningsskapande processen. Önskan om en framtid med intressanta arbetsuppgifter och trivsel på sin arbetsplats är pådrivande faktorer i att studierna känns meningsfulla. Även den privata livssituationen blir meningsfull via ny kunskap. En positiv förändring av livsvillkor innebär att utnyttja sin egen potential att lära och utvecklas. Att utveckla en mening med livet, vilket Postman (1997) poängterar, är en förutsättning för att vilja skaffa nya kunskaper inför framtiden. Detta överensstämmer med mina respondenter som har tydliga syften med sina studier. Det finns olika faktorer varför vuxna börjar studera, menar Holmberg (1998). Faktorer som överensstämmer med de intervjuades motiv har med omvärldens förväntningar att göra, individens professionella utveckling, att utveckla sin kompetens, höja sin yrkesstatus och även individens glädje i att lära sig något.

Resultatet visar vidare att det är viktigt att klara av tentamen och få bevis på kunskap. De flesta studerande vill ha ett intyg eller betyg på sin kompetens. Att ha fått papper på sina kunskaper är viktigt eftersom vårt samhälle behöver välutbildade invånare som efterfrågas av företagen som behöver kompetent personal (Inlandsdelegationen, 2004). De intervjuade visar sig vara intresserade att ha god utbildning och vara beredda att förnya sina tidigare kunskaper. Detta kan vara viktigt för individen för att kunna utöka sina möjligheter i arbetslivet, få ett jobb eller avancera på sitt nuvarande jobb. Grundkunskaper och grundfärdigheter är viktiga när man bedriver studier, menar Bratt (1985) och när grunderna finns så finns möjlighet och vilja att gå vidare till högre studier.

Undersökningen visar också att om det fanns möjligheter till distansstudier när det inte passar med traditionell utbildning på grund av olika orsaker upplevs ha positiv påverkan för den meningsskapande processen. Det är utvecklingen av informationstekniken, enligt Säljö (2000), som har förändrat det traditionella skolsystemet och har i större utsträckning möjliggjort studier på distans. Tekniken, som bygger på skriften som medierande redskap, ger nya former av interaktivitet mellan människan och maskinen. Den ger möjlighet till för att skapa, sprida och använda texter i olika situationer och syften. Det som också påverkar meningsskapandet är att den studerande själv kan bestämma över de tider som studierna ska bedrivas och att de passar till den egna livssituationen och möjliggör utveckling av sina kunskaper om den studerande så vill. Detta överensstämmer med tidigare forskning som har visat att studenter värdesätter möjligheten att studera oberoende av tid och rum (Evans & Ping Fan, 2000) och att studierna kan kombineras med familj och arbete (Riomar & Rydbo, 2001).

5.2 Metoddiskussion

Under kursens gång har jag kommit fram till att undersökningen skulle ha en kvalitativ ansats. Så småningom klarnade mina frågeställningar att fördjupa mig i ett problemområde som berörde meningsskapande via text och utgå från ett studerandeperspektiv. Jag ville ta reda på några få studenters fattningar om ämnet.

Intervjuguiden, som jag arbetade en hel del med, fastnade i minnet. Det underlättade intervjuproceduren eftersom jag hade kontroll över vad som sagts och vad som kunde utvecklas mer. Bandspelaren var också ett stort stöd eftersom jag kunde koncentrera mig på den information som mina respondenter gav mig just då samt när jag skulle renskriva mina

intervjuer efteråt. Jag anser att respondenternas svar var ärliga eftersom jag inte kunde hitta några motsägelser.

Jag är kritisk till att jag inte kunde påverka urvalet av respondenter och inte fick fler som var intresserade av att ställa upp. Inför kommande studier måste jag som forskare ha bättre tidsplanering så att helger eller nystartade verksamheter⁵ inte påverkar mitt arbete. Jag anser ändå att de personer som har ställt upp har givit en omfattande mängd av information över det ämne som jag varit intresserad av. Ibland kan forskaren få göra så som Trost (1997) menar, och använda bekvämlighetsurval, och ta de personer som tycks passa för studien.

En andra punkt som jag själv är kritisk mot är att intervjuaffekter kan ha påverkat svaren. Jag är själv medveten om mitt sätt att "humma" under tiden som jag lyssnar på den andre. Jag kan hoppas att det istället har upplevts som att jag verkligen är intresserad av det som respondenten hade att säga.

Den intervjun, som genomfördes med hjälp av datorkommunikation tappade bort möjligheten att göra fler följdfrågor som i vanliga fall kan ge en hel del information. Förhoppningsvis eliminerades detta till viss del eftersom respondenten och jag även hade ett telefonsamtal då vi pratade om ämnet. Positivt sett kan kommunikationen visa något om förmåga att kunna uppfatta skrivna frågeställningar och besvara frågorna genom att själv formulera sin text.

5.3 Förslag till vidare forskning

Den här studien har tagit upp en del av den lärandeprocess som berör en distansstuderande, nämligen meningsskapande via texter. Jag har inte tagit hänsyn till bakgrundsfaktorer såsom ålder, kön, etnicitet eller social bakgrund när jag har intervjuat distansstuderande. Det var en sak som jag reflekterade över när vi pratade om datorkommunikation över nätet, chattet. De äldre jämförde sig med de yngre och tyckte att de yngre var mycket kunnigare och snabbare med sina kommentarer under de virtuella seminarierna. Om det har påverkat deras lärande är svårt att säga, men det kunde vara intressant att forska vidare om hur de studerande använder diskussionsforum. Vad skriver de och hur skriver de? Anser de att diskussionsforum är ett stöd i deras lärande och i så fall på vilket sätt? Hur upplevs distansutbildning som är helt

⁵ Med nystartade verksamheter menar jag lärcentra som byggs upp i många kommuner och som har service åt distansstuderande. Eftersom dessa centra är ganska nya så hade de inte så många studerande som utnyttjade dessa resurser.

datorbaserad och om det finns skillnader eller likheter i deras upplevelser? Kunskaper om ovanstående frågor kan ge vägledning om hur distansutbildningar kan utformas och utvecklas.

6 Referenslista

- Bjerstedt, Åke. (1997). *Rapportens yttre dräkt*. Lund: Studentlitteratur.
- Bratt, Bengt. (1985). *Språkutveckling - vägen till kunskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Bråten, Ivar & Thurmann-Moe, Anne Cathrine. (1996) Den närmaste utvecklingszonen som utgångspunkt för pedagogisk praxis. I. Bråten (Red.), *Vygotskij och pedagogiken*. (ss. 103—121). Lund: Studentlitteratur.
- Bååth, John A. (1994). *Distansutbildningens grunder*. Saltsjöbaden: DU-konsult.
- Dafgård, Lena. (2001). *Flexibel utbildning på distans*. Malmö: Gleerups.
- Dahlin, Bo. (2000). *Om IKT-baserad distansutbildning och "flexibelt lärande" – En forskningsöversikt*. Karlstad: Karlstad universitet. Institutionen för utbildningsvetenskap.
- Dahlgren, Lars Owe. (2000). Inlärnings utfall. F. Marton, D. Hounsell & N. Entwistle (Red.), *Hur vi lär*. (ss.35—55). Stockholm: Prisma.
- Dalin, Per. (1994). *Utbildning för ett nytt århundrade*. Stockholm: Liber.
- Ellström, Per-Erik. (1992). *Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet*. Stockholm: Publica.
- Evans, Chris & Ping Fan, Jing. (2002). Lifelong learning through the Virtual University. *Campus-Wide Information Systems*, 19(4), 127—134.
- Gustavsson, Bernt. (1998). Att leva och lära livet ut – livslångt lärande ur ett integrativt perspektiv. P.-E. Ellström, B. Gustavsson & S. Larsson (Red.), *Livslångt lärande*. (ss. 48—72). Lund: Studentlitteratur.
- Hansson, Nils. (1997). *Distansutbildning*. IT-Blekinge.
- Hedestig, Ulf. (2002). Lärcentrets och institutionens roller i det virtuella universitet. M. Gisselberg (Red.), *Distanslärare och distanslärande. En antologi*. (ss.117—132). Härnösand: Distansutbildningsmyndigheten Rapport 6:2002.
- Holmberg, Carl. (1998). *På distans. Utbildning, undervisning och lärande*. SOU (1998:83). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Inlandsdelegationen. (2004). *Lärcentrum och flexibelt lärande för vuxna – tillväxtfaktorer som kräver nytänkande*. Stockholm: Näringsdepartementet.
- Johansson, Kjell. (1999). *Konstruktivism i distansutbildning. Studerandes uppfattning om konstruktivistiskt lärande*. Umeå: Umeå universitet. Pedagogiska Institutionen.
- Linell, Per. (1982). *Människans språk*. Lund: Liber.
- Molander, Bengt. (1993). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos.

- Postman, Neil. (1997). *När skolans klocka klämtar. Om behovet av meningsskapande berättelser*. Göteborg: Daidalos.
- Rienecker, Lotta. (2003). *Problemformulering*. Malmö: Liber.
- Riomar, Sandra & Rydbo, Malin (2001). *Folkbildning på distans - varför?: en studie av motiv att undervisa/studera på distans inom folkbildningen*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- SOU 1992:94. *Bildning och kunskap. Särtryck ur läroplanskommitténs betänkande skola för bildning*. Stockholm: Skolverket.
- SOU 1998:84. *Flexibel utbildning på distans* (1998). Distansutbildningskommittén Stockholm: Nordstedts.
- Svenning, Conny. (2000). *Metodboken*. Eslöv: Lorentz.
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*.(1986). Stockholm: Nordstedts.
- Svenska skrivregler utgivna av Svenska språknämnden*. (2003). Stockholm: Liber.
- Säljö, Roger. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Säljö, Roger. (2001). Bildande samtal och informationstekniska revolutioner i människans historia. L-E. Axelsson, K. Bodin, R. Norberg, T. Persson & I. Svensson (Red.), *Folkbildning.net. En antologi om folkbildningen och det flexibla lärandet*. (ss.183—199). Stockholm: Folkbildningsrådet & Distum.
- Trost, Jan. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Øzerk, Kamil Z. (1996). Olika språkuppfattningar, begreppsteorier och ett undervisningsteoretiskt perspektiv på skolämneshärläring. I. Bråten (Red.), *Vygotskij och pedagogiken*. (ss. 80—192). Lund: Studentlitteratur.

Studier på distans

- Vad hade du för motiv för att börja studera på distans?
- Studiecentra i vår kommun startade under hösten.
 - Hade vetskapen om att den fanns något med ditt beslut att börja studera på distans?
Om ja, på vilket sätt?
- Vad upplever du som positivt med distansstudier?
- Vad finns det för nackdelar med distansstudier?

Lärande och kunskap

- Idag pratar man mycket om livslångt lärande.
 - Vad innebär lärande för dig?
- På vilket sätt är studiecentra och dess personal ett stöd i ditt lärande?
- Hur skulle du beskriva kunskap?
- Vad är viktig kunskap för dig?

Kommunikation via datorn med lärare/handledare och kurskamrater

- När man börjar distansstudier är det bra att ha goda kunskaper i datorhantering.
 - Anser du att dina datorkunskaper var tillräckliga eller fick du jobba extra med den biten i början?
- Den nya informationstekniken (IT) har möjliggjort en snabb kommunikation mellan den studerande, lärare/handledare och studiekamrater.
 - Hur upplever du den kommunikation som sker genom datorn?
- Att kommunicera via datorn kräver relativt goda kunskaper att kunna tillgodogöra sig den skrivna texten.
 - På vilket sätt anser du att texten blir meningsfull för dig och får en överensstämmelse med kursens mål?
- Att kommunicera via dator kräver relativt goda kunskaper att kunna uttrycka sig väl genom skrift.
- På vilket sätt anser du att dina texter på ett meningsfullt sätt anknyter till målet och innehållet med kursen, d v s speglar din egen kunskapsutveckling?
- När du kommunicerar med din lärare/handledare om kursens innehåll, litteratur, uppgifter mm. anser du att det hjälper dig att förstå kursens ide?
 - Hur skulle du vilja beskriva detta möte?
- Människor kan ha många sätt att uttrycka sig på, via texter, bilder, i rörelse eller med musik. Vid distanskurser använder du texter.
 - Kan du utveckla hur du ser på dina, under kursen producerade texters möjlighet, att kommunicera din kunskapsutveckling inom ramen för kursens mål?

Övriga frågor

- Distansstudier ger en frihet att studera under den tiden som passar dig bäst.
 - Tycker du att du har ägnat kursen så mycket tid som du hade beräknat att göra?
- Jag har inte några fler frågor.

Har du något mer att tillägga om distansstudier, lärande, kunskap, kommunikation eller meningsskapande?